

03/070

ROWLEY, Jennifer: Information marketing in a digital world = Libr.Hi Tech. 20.vol. 2002. 3.no. 352-358.p. Bibliogr.

Információs termékek reklámozása a digitális világban

Elektronikus publikáció; Marketing

A cikk az információ szerepét vizsgálja a digitális dokumentumokhoz kapcsolódó marketing-tevékenységben. Megkülönbözteti az információs termék (product), áru (good) és szolgáltatás (service) fogalmát. Az információs termék egy új megközelítést igényel a marketing tevékenységben, amit a

szerző „információ-marketing”-nek nevez. A termék különféle szintű elemzése kimutatja, hogy a szolgáltatások és áruk javítására gyakran használnak információkat, és az is kiderül, hogy nehéz pontosan körvonalazni az „információs termék” fogalmát. A marketing-kommunikációban a digitális információ gazdag erőforrás lehet a szervezetek, fogyasztók és közösségek számára. Az információ sokféle szerepe a digitális világban jelentős hatást gyakorol az előállítókra, fogyasztókra és forgalmazókra. Ezeknek a csoportoknak tisztában kell lenniük az információ-marketing jellemzőivel.

(Autoref.)

FELHASZNÁLÓK ÉS HASZNÁLAT

Használat- és igényvizsgálat

03/071

D'ELIA, George – JÖRGENSEN, Corinne – WOELFEL, Joseph: The impact of the Internet on public library use. An analysis of the current consumer market for library and Internet services = J.Am.Soc.Inf.Sci. 53.vol. 2002. 10.no. 802-820.p. Bibliogr.

Az Internet hatása a közkönyvtárak használatára; a könyvtári és internetes szolgáltatások jelenlegi fogyasztói piacának elemzése

Igénykutatás könyvtári szolgáltatásokra; Közművelődési könyvtár; Számítógép-hálózat; Szolgáltatások

A szerzők felmérték az amerikai felnőtt lakosság információhasználati szokásait a közkönyvtár és az

internet vonatkozásában. Országos méretű telefoninterjúkkal nyert adatok segítségével megállapították a hat piaci szegmens nagyságát, és az egyes csoportok választási preferenciáit a közkönyvtár és az internet között. A cikkben közreadott elemzés becsléseket közöl mindegyik használói csoport nagyságáról és demográfiai jellemzőiről; ismerteti, miért használják az emberek a közkönyvtárat, illetve az internetet; milyen kritériumok alapján választanak a szolgáltatók között; melyek azok a területek, amelyeken a könyvtárak és az internet rivalizálnak egymással, és melyek azok, ahol kiegészítik egymást; mely okok miatt nem használják az emberek a közkönyvtárat és/vagy az internetet. Az adatokból az derül ki, hogy jelenleg egy elkülönülésre irányuló tevékenység folyik a közkönyvtárak és az internet között, amely hatással lehet a kettőjük közötti vá-

lasztási szokásokra. E preferenciák trendjeinek pontosabb megállapítására további, hosszú távú kutatásokra van szükség.

(Autoref. alapján)

03/072

HERRING, Susan Davis: Use of electronic resources in scholarly electronic journals. A citation analysis = Coll.Res.Lib. 63.vol. 2002. 4.no. 334-341.p. Bibliogr. 19 tétel.

Az elektronikus források használata a tudományos értékű elektronikus folyóiratok közleményeiben; a hivatkozások elemzése

Elektronikus folyóirat; Elektronikus publikáció; Hivatkozás

Bár a nyomtatott dokumentumokra vonatkozóan már évek óta tanulmányozzák a gyűjtési és használói szokásokat, az elektronikus környezet még új és feltáratlan terület ebből a szempontból. A jelen tanulmány 1999-2000. között megjelent elektronikus folyóiratok tudományos cikkeinek hivatkozat-elemzését ismerteti. Annak megállapítására összpontosít, hogy a kutatók milyen mértékben használják az elektronikus forrásokat, továbbá milyen típusú és tárgykörű online forrásra hivatkoznak. Az eredmények azt mutatják, hogy a kutatók egyre nagyobb mértékben támaszkodnak elektronikus forrásokra, nagyszámú nem-hagyományos forrást használnak, és aránylag nagy mértékben használnak interdiszciplináris hivatkozásokat.

(Autoref.)

Olvasáskutatás

03/073

MACHET, M.P.: Young people's reading interests in South Africa = Mousaion. 20.vol. 2002. 1.no. 44-72.p. Bibliogr.

Mit olvasnak a fiatalok Dél-Afrikában?

Gyermek- és ifjúsági olvasók; Olvasáskutatás

A dél-afrikai fiatalok körében végzett olvasáskutatás a londoni Roehampton Intézet Nagy-Britanniában végzett kutatómunkájának sikerei nyomán, kis változtatásokkal az ott alkalmazott módszerekkel indult meg. A Dél-Afrikai Egyetem Információtudományi Karán most egy előtanulmány készült el, ennek eredményeiről számol be a cikk.

Az előtanulmány elemzi a társadalmi attitűdök és az olvasás összefüggéseit, vizsgálja az olvasmányok kiválasztásának módját. Eközben törekszik arra, hogy a képet felbontsa a különböző nemű, társadalmi és etnikai helyzetű fiatalok, illetve a hagyományos és modern dokumentumtípusok (pl. CD-ROM, internet) szerint.

A kérdőíves felmérésekben a főváros, Pretoria angol tannyelvű általános és középiskoláinak tanulói vettek részt. A földrajzi környezettől eltekintve a minta nemi, nyelvi, illetve etnikai, vallási tekintetben reprezentatívnak mondható. A tanulókat két korcsoportba osztották azzal, hogy külön kezelték az általános iskolásokat (2. csoport: 12-14 év), illetve középiskolásokat (3. csoport: 14-16 év).

Könyvek kiválasztásánál még a középiskolások számára is lényeges az illusztráció. Dél-Afrikában sokan kénytelenek második nyelvükön olvasni; egyébként is sok tanuló él alacsony olvasáskultúrájú környezetben, talán ezért ragadnak meg minden eszközt, ami az olvasásban segíti őket.

Sok múlik a borítón is, de míg a 2. csoportot a borító képei, élénk színei ragadják meg, az idősebbekre a modern benyomást keltő tipográfia és kialakítás hat. A kiadók tudatában vannak ennek, de a könyvtári kötések az ilyen igényeknek gyakran nem megfelelők. Az életkor előrehaladtával a fülszövegek jelentősége is megnő.

Az anyanyelven való olvasáshoz a fiatalabb korcsoport ragaszkodik; az idősebbek közül inkább a fiúk hajlamosak erre. A válaszadók további szemponto-

kat is említettek: a könyv címét, azt, hogy ajánlotta-e valaki olvasásra, valamint kapcsolódik-e a mű filmhez vagy tévéműsorhoz. A szerző személye a fiatalabb korcsoportnál mellékes, az idősebbeknél már határozottan fontos.

Általában nem elvárás, hogy egy mű tükrözze az illető földrajzi és társadalmi környezetét, bőrszínét, vallását. Inkább időbeli szempontok érvényesülnek: lehetőleg a jelenben játszódjon, szereplői legyenek egyidősek olvasójukkal.

Külön kérdések vonatkoztak a képregényekre és magazinokra. A – jórészt importált – képregények Dél-Afrikában a vizsgált korosztályban nem népszerűek, vélhetően a helyitől gyökeresen eltérő értékviláguk és humoruk miatt. Természetesen képregények választásánál képanyaguk a döntő. Az ezen felül említett „szerző” fontossága az életkorral erőteljesen nő.

A magazinok általában is népszerűbbek, legtöbb időt a 14-16 éves lányok fordítanak olvasásukra. Kiválasztásuk szempontjai: „értéket kapjak a pénzért”; a név; ismert személy a borítón; a dokumentum általános megjelenése (fiatalabb korcsoport); általános megjelenés; a képek; „értéket a pénzért” (idősebb korcsoport).

A vallásos irodalom Dél-Afrikában, különösen a fiatalabb korcsoportban igen népszerű. A vallás szerepe itt jóval nagyobb a mindennapi életben, és 1994 előtt az oktatás is erősen vallásos színezetű volt. A 12-14 évesek „sok” időt töltenek a Biblia, illetve szent könyvek és imakönyvek olvasásával.

A 2. csoportnál még mindkét nem esetében harmadik helyezett kategória a kalandregény, bár ezt leginkább a 10-11 évesek kedvelik, fejlődés-lélektani okoknál fogva. Adott kalandregény kiválasztásának okai hasonlóak a műfaj népszerűségének okaihoz: a konvencionális cselekmény és jellemek, erősen leegyszerűsített világkép.

A rémtörténetek olvasótábora Dél-Afrikában kisebb, mint Amerikában (2. csoport: fiúk 35%, lányok 28%; 3. csoport: 42, illetve 36%). Egyik lehet-

séges ok, hogy Dél-Afrikában a bűnözés és erőszak nagyobb méreteket ölt, az olvasás funkciója inkább az ettől való menekülés volna.

A szépirodalmi olvasmányok összetételében természetesen az idősebbik csoportban mutatkoznak nagyobb különbségek. A romantikus irodalom iránt ebben az életkorban specifikusan a lányok érdeklődése nő meg. A kalandregények iránt való érdeklődés 12-14 éves kor után mindkét nemnél esik. A tanulókat már a mélyebben ábrázolt jellemek, az ő vágyaik, motivációik, konfliktusaik foglalkoztatják. Ezen kívül, mint mindenütt, kamaszkorra kissé lecsökken az olvasásra fordított idő.

Szakirodalmat a válaszadók túlnyomó többsége olvas. Az olvasás legfőbb motiválói az iskolai tanulmányok. A nemek, illetve a két korcsoport eltérése csak ismeretterületekre bontva lesz szignifikáns. Az „állatok, növények” megjelölésű tárgykörben, az életrajzi, valamint a vallásról szóló irodalomnál mindkét nemnél csökken az érdeklődés. A műszaki irodalomnál a 12-14 éves lányok 41%-a jelzett érdeklődést, 14-16 éves társaiknak már csak 8%-a, míg fiúknál a 40% fölötti arány alig változik. Őket a sport is mindkét életkorban jobban érdekli. Az egészség, az emberi szervezet működése témájában a kezdeti jelentéktelen különbségből 14-16 éves korra a lányok javára 28% : 12% arány alakul ki a témában „igen gyakran” olvasók számát tekintve.

Dokumentum-, illetve kiadványtípusok szerint a nemek közti legnagyobb eltérés a magazinok és activity book-ok, és – másik irányban – a számítógépes dokumentumok területén van. A lányok viszonylagos érdektelensége a számítógép iránt 14-16 éves korra jelenik meg határozottan, és ez világszerte megoldásra váró pedagógiai probléma. Az életkorral a dokumentumtípusok sorában az enciklopédiák, az adatsorok, a számítógépes dokumentumok mind több teret nyernek, ezek ugyanis több gyakorlatot, fejlettebb használati stratégiát igényelnek.

A megkérdezettek 59%-a saját megítélése szerint közepes olvasó, és kevesen mondták magukat lelkes olvasónak. Sokan tehát nem olvasnak szívesen. Dél-Afrikában országos probléma az alacsony olvasáskultúra. Ez még inkább igaz a férfiakra, valószínű, hogy az iskolában, majd a munkahelyen elért gyengébb eredményeik oka a rosszabb olvasási készség. Mindez az iskolai oktatás számára újabb feladatot jelent.

A serdülőknek korukból adódó gondolataikkal és a kényes kérdésekkel (szex, alkohol, kábítószer, nyomor, bűnözés) nagy bizalommal fordulnak az irodalomhoz. Az olvasás kiemelkedő jelentősége ebben talán azzal magyarázható, hogy e tevékenység magánügy, és nem rekeszt ki senkit, miközben az afrikai kultúra a szexuális kérdéseket többé-kevésbé tabuként kezeli. Az irodalom rendszerint pozitívan befolyásolja a serdülők állásfoglalásait (pl. meggyőződésük lesz, hogy a kábítószertől tartózkodniuk kell), egy kisebbséget azonban ellenkező irányban orientál. Az iskolában és otthon talán több közvetítésre, beszélgetésre volna szükség e témákban is.

A nem hagyományos dokumentumok egyelőre nem szorítják háttérbe, csak kiegészítik a hagyományosokat, noha a 3. korcsoportban a CD-ROM és az Internet szakirodalmi tájékozódásban a 2. helyen áll. A számítógép persze nemcsak művelődésre használható. Szabadidőben a 12-14 évesek harmada olvas „sokat”. 14-16 éves korban a szabadidőből már kevesebbet fordítanak olvasásra, és fiúknál második helyre szorul az olvasással töltött idő – leginkább a számítógépes játékok miatt, melyek mindazonáltal nagy szerepet játszhatnak későbbi sikereikben a számítógépes szakmákban.

Dél-Afrikában persze kevesebben férnek hozzá digitális dokumentumokhoz, mint a nyugati országokban, amint a megfelelő adatokból is látszik. A szóbeli hagyományok itt még csak most vannak kiszorulóban, elsősorban a nagyvárosokban. A hangkaszettáknak nagy a szerepe a hagyományos mesélés pótlásában, de kamaszkorra hallgatóik aránya töre-

dékére csökken. A film és a televízió ennél fontosabbak a gyerekek életében. Korcsoporttól és nemtől gyakorlatilag függetlenek. Emellett fontos olvasás-motiválók. A korreláció a filmek nézése és az olvasás között kétségtelen.

A legfőbb megállapítások a következők.

- Az adatok igen hasonlóak a Nagy-Britanniában kapottakhoz, jelentős eltérés a vallásos szép- és szakirodalom, illetve a képregények területén látható.
- A 14-16 éveseket nem érdekli, melyik rasszhoz tartoznak a szereplők – ami kisebb gyerekekről még nem állítható.
- Olyan társadalomban élünk, ahol a rendszeres olvasással fenntartott jó olvasási készség létfontosságú ahhoz, hogy az egyén kezelni tudja problémáit, képes legyen új tapasztalatokat, eszméket magáévá tenni. Ráadásul az új elektronikus médiumok még fejlettebb képességeket követelnek meg. Feladatunk a fiatal nemzedékekkel kapcsolatban az olvasás megtanításán túl az, hogy hasznos és érdeklődésüknek megfelelő olvasmányokkal lássuk el őket annak érdekében, hogy önként és rendszeresen olvasó felnőttekké váljanak.

(Vajda Henrik)

Használók képzése

03/074

BRUCE, Harry – LAMPSON, Marc: Information professionals as agents for information literacy = Educ. Inf. 20. vol. 2002. 2. no. 81-106. p. Bibliogr. 15 tétel.

Az információs szakemberek szerepe az információs jártasság előmozdításában

Felmérés [forma]; Használói szokások; Használók képzése; Továbbképzés

Az elmúlt évtizedben történt fejlődés ellenére a könyvtárosok és információs szakemberek még

mindig úgy vélik, hogy igen messze vagyunk az „univerzális információs jártasság” idejétől. A Washingtoni Egyetem informatikai iskolája a Washington Állami Könyvtárral együttműködésben felmérést végzett erről a kérdéstről a tagállam könyvtárosai között. Az eredmények világosan mutatják, hogy a megkérdozettek szükségét érzik az ilyen képzésnek, amelynek szerintük legalább a következő elemeket kellene tartalmaznia: elkötelezettség az információs jártasság széles körű definíciója mellett; a használókat a kritikai és értékelési módszerekre is meg kell tanítani; a könyvtárosok, informatikusok megtanítása arra, hogyan tanítsanak másokat; e szakemberek kiképzése a marketing, közönségkapcsolatok, aktív segítségnyújtás stb. területén.

(Autoref.)

03/075

JANTZ, Ronald – BELL, Rudolph: English advice manuals online at Rutgers: a partnership in a new course using digital books and Web technology = Libr.Hi Tech. 20.vol. 2002. 3.no. 318-324.p. Bibliogr.

Új tantárgy kifejlesztése a Rutgers egyetemen digitális könyvek és web-technológia használatával

Elektronikus könyv; Használók képzése -felsőoktatásban; Számítógép-hálózat

A szerzők egy új egyetemi kurzus elindításával kapcsolatos tapasztalataikat ismertetik. A szóban lévő kurzus a Rutgers Egyetem történelem tanszéke és könyvtára közötti együttműködés eredményeként jött létre, s egy újszerű oktatási forma keretében kombinálták benne a hagyományos egyetemi oktatást, az elektronikus könyveket és a web/internet

technológiát. A hallgatók az egyetem EEBO (Early English Books Online) webhelyét használták a középkori angol tanácsadó kézikönyvek tanulmányozására. A szerzők ismertetik a tantárgy céljait, technológiai vonatkozásait és a hallgatók tapasztalatait.

(Autoref.)

03/076

SULLIVAN, Helen: Slavic bibliography online: WebCT as a resource for online instruction = Slav.East Eur. Inf. Res. 3.vol. 2002. 1.no. 21-33.p. Bibliogr. 9 tétel.

Könyvtárhasználati távoktatás a WebCT szoftver használatával

Használók képzése -felsőoktatásban; Szláv gyűjtemény; Szoftver; Távoktatás

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A távoktatási kurzusok elszaporodása sok feladatot jelent a könyvtárosoknak, amelyek közül az egyik legfontosabb: hogyan segítsék a bibliográfiai képzést igénylő tanulókat. A WebCT nevű tanfolyamszervező szoftvert sok amerikai egyetem használja. Az Illinoisi Egyetem Szláv és Kelet-Európai Könyvtárának referenz-részlege a WebCT program használatával kifejlesztett egy tanfolyamot a szláv bibliográfia oktatására. Jóllehet a kurzus kiépítése során akadtak nehézségek, a tananyag többféle referenz-szolgáltatást is kínál: konzultáció, bibliográfiai oktatás, gyorsreferenz. A szolgáltatás kibővítését is tervezik.

(Autoref.)